

ਭੇਦ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਨ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੋ। 48।

(1) ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਸਿੱਧ (2) ਪੁਰਸ਼ਲਿੰਗ ਸਿੱਧ (3) ਨਪੁਸਕ
ਲਿੰਗ ਸਿੱਧ (4) ਸਵੈਲਿੰਗ ਸਿੱਧ (ਜੈਨ ਸਾਥੂ ਦਾ ਭੇਸ) (5) ਅਨਿਆ
ਲਿੰਗ ਸਿੱਧ (ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਭੇਸ) (6) ਗ੍ਰਾਹਿ ਲਿੰਗ ਸਿੱਧ (ਘਰ ਵਿਚ
ਰਹਿ ਕੇ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ)। 49।

ਜ਼ਿਆਦਾ, ਘੱਟ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀ ਅਵਗਾਹਨਾ (ਆਕਾਰ) ਵਿਚ
ਅਤੇ ਉਰਧਵਾਂ ਲੋਕ, ਤ੍ਰਿਅੰਕ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਹੋਰ ਤਲਾਵਾਂ ਵਿਚ
ਜੀਵ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 50।

ਇਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 10 ਨਪੁਸਕ, 20 ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ 108 ਪੁਰਸ਼
ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। 51।

ਇਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਾਹਿਸਥੀ ਲਿੰਗ (ਹਾਲਤ) ਵਿਚ 04 ਅਨਿਆ
ਲਿੰਗ (ਦੂਜੇ ਮੱਤ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ) 10 ਅਤੇ ਸਵੈਲਿੰਗ (ਤੀਰਬੰਕਰਾਂ ਦੇ
ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ) 108 ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। 52।

ਇਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਵਗਾਹਨਾ (ਆਕਾਰ
ਵਿਚ) ਦੋ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਚਾਰ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ
108 ਜੀਵ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। 53।

ਇਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਰਧਵਾਂ ਲੋਕ ਵਿਚ ਚਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਦੋ,
ਤਲਾਬ ਵਿਚ ਤਿੰਨ, ਅਧੋਲੋਕ ਵਿਚ 20, ਤ੍ਰਿਅੰਕ ਲੋਕ ਵਿਚ 108 ਜੀਵ
ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। 54।

ਸਿੱਧ ਕਿੱਥੇ ਰੁਕਦੇ ਹਨ ? ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹਨ ? ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ
ਛੱਡ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 55।

ਸਿੱਧ ਅਲੋਕ ਵਿਚ ਰੁਕਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਦੇ ਅੱਗਰ ਭਾਗ (ਮੂਹਰਲੇ

ਭਾਗ) ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗਰ (ਮੂਹਰਲੇ) ਭਾਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।⁵⁶

ਸਰਵਾਰਬ ਸਿੱਧ ਵਿਮਾਨ ਤੋਂ 12 ਯੋਜਨ ਉੱਪਰ ਇਸਤਪ੍ਰਾਗਭਾਰਾ ਨਾਮਕ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਛਤਰ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਹੈ।⁵⁷

ਉਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 45 ਲੱਖ ਯੋਜਨ ਹੈ। ਚੌਝਾਈ ਵੀ 45 ਲੱਖ ਯੋਜਨ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਇਸ ਆਕਾਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।⁵⁸

ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਚ ਅੱਠ ਯੋਜਨ ਸਥੂਲ (ਸਖਤ) ਫਿਰ ਪਤਲੀ ਪਤਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਵਿਚ ਮੱਖੀ ਦੇ ਪਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਤਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।⁵⁹

ਜਿਨਵਰਾਂ (ਅਰਿਹੰਤਾਂ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਫੈਦ ਸੌਨੇ ਵਰਗੀ ਹੈ। ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਨਿਰਮਲ (ਮੈਲ ਰਹਿਤ) ਹੈ ਅਤੇ ਉਲਟੇ ਛਤਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।⁶⁰

ਇਹ ਸੰਖ, ਅੰਕਰਤਨ ਅਤੇ ਕੁੰਦ ਦੇ ਛੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਸਫੈਦ ਹੈ। ਨਿਰਮਲ ਹੈ, ਸ਼ੁਭ ਹੈ। ਇਹ ਸੀਤਾ ਨਾਮਕ ਦੀ ਇਸਤਪ੍ਰਾਗਭਾਰ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਇਕ ਯੋਜਨ ਉੱਪਰ ਲੋਕ ਦਾ ਅੰਤ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।⁶¹

ਉਸ ਯੋਜਨ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦਾ ਜੋ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਉਸ ਕੋਸ਼ ਦੇ 1/6 ਭਾਗ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।⁶²

ਜਨਮਾਂ ਮਰਨ ਦੇ ਝੰਝਟ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਮਹਾਭਾਗ ਧਰਮਗਤੀ ਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿੱਧ ਉਥੇ ਅੱਗਰ (ਮੂਹਰਲੇ) ਭਾਗ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹਨ।⁶³

ਆਖਰੀ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜਿਸਦੀ ਜਿੰਨੀ ਉਚਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਚਾਈ ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।⁶⁴

ਇਕ ਸਿੱਧ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਸਿੱਧ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਆਖਿਰ ਨਹੀਂ।
ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਧ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਸਿੱਧ ਅਨਾਦਿ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਹਨ। 65।

ਸਿੱਧ ਅਰੂਪ (ਆਕਾਰ ਰਹਿਤ) ਹਨ। ਸੰਘਨ ਹੈ ਗਿਆਨ, ਦਰਸ਼ਨ
ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ, ਅਜਿਹਾ ਤੁਲਨਾ
ਰਹਿਤ ਸੁਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। 66।

ਗਿਆਨ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਭਰਪੂਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਾਰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ,
ਧਰਮਗਤੀ ਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧ ਲੋਕ ਦੇ ਇਕ ਦੇ
ਸ਼ ਵਿਚਾਂ ਸਥਿਤ ਹਨ। 67।

ਸਥਾਵਰ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ

ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ (1) ਤਰੱਸ (2) ਸਥਾਵਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚ ਸਥਾਵਰ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ। 68।

(1) ਪ੍ਰਿਥਵੀ (2) ਪਾਣੀ (3) ਬਨਸਪਤੀ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ
ਸਥਾਵਰ ਜੀਵ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੋ। 69।

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਜੀਵ ਦੋ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਸੂਖਮ (ਬਾਰੀਕ) (2)
ਵਾਦਰ (ਮੌਟੇ)। ਦੋਹਾਂ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਆਪਤ ਅਤੇ ਅਪਰਿਆਪਤ ਦੇ ਦੋ
ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ। 70।

ਜੋ ਪਰਿਆਪਤ ਵਾਦਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਜੀਵ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਸਲਕੁਸ਼ਨ ਮਿੱਠਾ (2) ਖਾਰਾ (ਕਠੋਰ)। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ
ਵੀ ਮਿੱਠੇ ਦੇ ਸੱਤ ਭੇਦ ਹਨ। 71।

(1) ਕਾਲੀ (2) ਨੀਲੀ (3) ਝੂਨੀ ਰੰਗ (4) ਪੀਲੀ (5) ਸਫੈਦ
(6) ਪਾਂਡੂ (ਡੂਰੀ ਮਿੱਟੀ) (7) ਪਣਕ ਮ੍ਰਿਤਕਾ - ਬੇਹੱਦ ਸੂਖਮ ਮਿੱਟੀ ਦੇ

ਕਣ। ਖਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ (ਕਠੋਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ) ਦੇ 36 ਭੇਦ ਹਨ। 72।

(1) ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਿਥਵੀ (2) ਸ਼ੱਕਰ ਵਰਗੀ (3) ਬਾਲੂਕਾ (4) ਉਪਲ
ਪੱਥਰ (5) ਸਿਲਾ (6) ਲੂਣ (7) ਉਸਖਾਰ ਰੂਪੀ ਮਿੱਟੀ (8) ਲੋਹਾ
(9) ਤਰੁਆ (10) ਤਾਬਾ (11) ਸੀਜ਼ਾ (12) ਰੂਪਾ-ਚਾਂਦੀ (13) ਸੋਨਾ
(14) ਬੱਜਰ (15) ਹਰੀਤਾਲ (16) ਹਿੰਗਲੂ (17) ਮਨਸ਼ਿਲ
(18) ਸਾਸਕ (19) ਅੰਜਨ (ਸੁਰਮਾ) (20) ਪ੍ਰਵਾਲ (ਮੂੰਗਾ)
(21) ਅਵਰਕ (22) ਆਬਰ ਬਾਲੂਕ (ਅਬਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਵਾਲੀ
ਮਿੱਟੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਣੀਆਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਦੇ ਭੇਦ ਹਨ। (23) ਗੋਮੇ
ਦ (24) ਰੋਜਕ (25) ਅੰਕ ਰਤਨ (26) ਸਫ਼ਟਿਕ ਅਤੇ ਲੋਹੀਤਾਕਸ਼
ਰਤਨ (27) ਮਰਕਸ ਅਤੇ ਮਸਾਰਗੱਲ (28) ਭੁਜ ਮੂਚਕ
(29) ਇੰਦਰਨੀਲ। (30) ਚੰਦਨ, ਗੋਰੁਕ ਅਤੇ ਹੰਸਗਰਬ (31) ਪੁਲਕ
(32) ਸੁਗੰਧਿਕ (33) ਚੰਦਰਪ੍ਰਭ (34) ਬੇਡੂਰੀਆ (35) ਜਲਕਾਂਤ
(36) ਸੁਰਯਾਕਾਂਤ ਮਣੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਠੋਰ ਧਰਤੀ ਦੇ 36 ਭੇਦ ਹਨ।

173-74-7576।

ਇਹ ਕਠੋਰ ਧਰਤੀ ਦੇ 36 ਭੇਦ ਹਨ। ਹੁਣ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਸੂਖਮ
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ ਇਕ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ। 77।

ਸੂਖਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਾਦਰ
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ ਲੋਕ ਦੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ (ਹਿੱਸੇ) (ਰਤਨ ਪ੍ਰਭਾ
ਆਦਿ ਨਰਕ) ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ
ਕਾਇਆ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਾਲ (ਵਿਭਾਗ) ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਾਂਗਾ। 78।

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ ਵਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਅਨਾਦਿ ਅਤੇ ਅਨੰਤ
(ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਆਖੀਰ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਆਖੀਰ

ਰੱਖਦੇ ਹਨ। 79।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਥਿਤੀ 22000 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟੋਂ
ਘੱਟ ਅੰਤ ਮਹੂਰਤ ਹੈ। 80।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੰਖਿਆਤ ਕਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਅੰਤ
ਮਹੂਰਤ $1/3$ ਦੀ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਸਰੀਰਿਕ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਸਰੀਰ
ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਕਾਇਆ ਸਥਿਤੀ
ਹੈ। 81।

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਸਮਾਂ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ
ਮਹੂਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਹੈ। 82।

ਵਰਨ, ਰੰਧ, ਰਸ, ਸਪਰਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਨ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ
ਕਾਇਆ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭੇਦ ਹਨ। 83।

ਅਪ ਕਾਇਆ (ਪਾਣੀ) ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਸੂਖਮ (2)
ਵਾਦਰ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਆਪਤ ਅਤੇ ਅਪਰਿਆਪਤ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ। 84।

ਵਾਦਰ ਅੱਪਕਾਇਆ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ
(2) ਔਸ (2) ਹਰਤਨੂੰ (ਗੀਲੀ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਪਾਣੀ ਜੋ ਸਵੇਰ ਦੇ
ਸਮੇਂ ਘਾਹ ਤੇ ਬਿੰਦੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ) (4) ਧੁੰਦ (5) ਹਿੰਮ
ਬਰਡ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ। 85।

ਸੂਖਮ ਅੱਪਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭੇਦ ਨਹੀਂ। ਸੂਖਮ ਅੱਪਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵਿਚ
ਅਤੇ ਵਾਦਰ ਅੱਪਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ ਲੋਕ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ
ਹਨ। 86।

ਗਾਬਾ 79 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 87।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ 7000 ਸਾਲ ਅਤੇ ਘੱਟੋ
ਘੱਟ ਅੰਤਮਹੂਰਤ (ਮਹੂਰਤ ਤੋਂ ਘੱਟ) ਹੈ। 88।

ਉਸ ਅੱਪਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ ਉਸੇ ਜੂਨੀ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਲੈਣ
ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਸੰਖਿਆਤ ਕਾਰਲ ਹੈ। ਅਸੰਖਿਆਤ ਕਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਅੰਤਮਹੂਰਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕਾਇਆ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। 89।

ਅੱਪਕਾਇਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਅੱਪਕਾਇਆ ਵਿਚ ਪੈਦਾ
ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਸਮਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤਮਹੂਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਹੈ। 90।

ਵਰਨ, ਰੰਧ, ਰਸ, ਸਪਰਸ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਨ ਪੱਖੋਂ ਅਪਕਾਇਆ ਦੇ
ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭੇਦ ਹਨ। 91।

ਬਨਸਪਤੀ ਕਾਇਆ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਸੂਖਮ (2) ਵਾਦਰ।
ਫਿਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਆਪਤ ਅਤੇ ਅਪਰਿਆਪਤ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ। 92।

ਵਾਦਰ ਪਰਿਆਪਤ ਬਨਸਪਤੀ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ
ਹਨ। (1) ਸਾਧਾਰਣ ਸਰੀਰ (ਇਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕਈ ਜੀਵਾਂ ਦਾ
ਨਿਵਾਸ) (2) ਪ੍ਰਤੇਕ ਸਰੀਰ (ਅੱਡ ਅੱਡ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅੱਡ ਅੱਡ ਜੀਵ
ਦਾ ਨਿਵਾਸ)। 93।

ਪ੍ਰਤੇਕ ਸਰੀਰ ਬਨਸਪਤੀ ਕਾਇਆ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ (1) ਦਰਖਤ (2) ਗੁੱਛੇ (3) ਗਲਮ (4) ਲਤਾ (ਚੰਪਕ) ਆਦਿ ਦੀ
ਵੇਲ (5) ਬੱਲੀ (ਜਮੀਨ ਤੇ ਫੈਲਣ ਵਾਲੀ ਕੱਕੜੀ ਆਦਿ ਦੀ ਵੇਲ) (6)
ਘਾਹ। 94।

(6) ਲਤਾ ਬਲਯ (ਨਾਰੀਅਲ) (7) ਪਰਵਜ (ਗੰਨਾ ਆਦਿ)
 (8) ਕੁਹਨ (ਜਮੀਨ ਤੇ ਫੈਲੀਆਂ ਕੁਕਰਮੁਤਾ ਆਦਿ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ
 ਘਾਹ) (9) ਜਲ੍ਹੂਹ (ਕਮਲ ਆਦਿ) (10) ਐਸ਼ਥਿ (ਜੋ, ਛੋਲੇ ਆਦਿ
 ਅਨਾਜ) (11) ਘਾਹ ਤੇ ਹਰਿਤ ਕਾਇਆ (ਹਰਿਆਲੀ) ਇਹ ਸਾਰੇ
 ਪ੍ਰਤੇਕ ਸਰੀਰੀ ਜਾਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। 95।

ਸਾਧਾਰਨ ਸਰੀਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ (1) ਆਲੂ (2) ਮੂਲੂ-
 ਮੂਲੀ (3) ਸਿਰੀਵੇਲ-ਅਦਰਕ। 96।

(4) ਹਿਰਲੀਕੰਦ (5) ਸਿਰਲੀਕੰਦ (7) ਸ਼ਿਸਰਲੀਕੰਦ (8) ਯਾਵਤਿਕ
 (9) ਪਲਾੜੂ (ਪਿਆਜ) (10) ਲਹਸਨ (11) ਕੰਦਲੀ (12) ਕੁਰੂਬਰਤਕ
 (13) ਲੋਹਨੀ (14) ਹੁਤਾਕਸ਼ੀ (15) ਹੂਤ (16) ਕਿਸ਼ਨ (17) ਬਜ਼ਰਕੰਦ
 (18) ਸੁਰਨਕੰਦ। (19) ਅਸ਼ਵਕਰਨੀ (20) ਸਿੰਘਕਰਨੀ (21) ਮਸੁੰਢੀ
 (22) ਹਰੀਦਰਾ ਕੰਦ (ਹਲਦੀ) ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਨਸਪਤੀਆਂ
 (ਜਿਮੀਕੰਦ) ਹਨ। 97-98-99।

ਗਾਬਾ ਨੰ: 100, 101, 103, 104, 105 ਦਾ ਅਰਥ ਗਾਬਾ ਨੰ:
 78, 79, 81, 82, 83 ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਨਸਪਤੀ
 ਕਾਇਆ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਥਿਤੀ
 10000 ਸਾਲ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਮਰ ਅੰਤਮਹੂਰਤ ਹੈ। 102।

ਤਰੱਸ ਕਾਇਆ ਜੀਵ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਥਾਵਰ ਜੀਵ ਦਾ
 ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਰੱਸ ਜੀਵਾਂ ਦਾ
 ਵਰਨਣ ਕਰਾਂਗਾ। 106।

ਤਰਸ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ ਤੇਜਸ (ਅੱਗ) ਹਵਾ ਅਤੇ ਉਦਾਰ ਤਿੰਨ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੋ। 107।

ਤੇਜਸ (ਅੱਗ ਦੇ ਜੀਵ) ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ। (1) ਸੂਖਮ (2) ਵਾਦਰਾ,
ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਆਪਤ ਅਤੇ ਅਪਰਿਆਪਤ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ
ਹਨ। 108।

ਵਾਦਰ ਪਰਿਆਪਤ ਤੇਜਸ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ
ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। (1) ਅੰਗਾਰੇ (2) ਮਰਮਰ-ਸਵਾਹ ਵਾਲੀ ਅੱਗ ਅਰਥਾਤ
ਚੰਗਿਆੜੇ (3) ਅੱਗ (4) ਦੀਪ ਸ਼ਿਖਾ। 109।

(5) ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਸ਼ਿਖਾ (6) ਛਿੰਨ ਮੂਲ ਸ਼ਿਖਾ (7) ਉਲਕਾ (8)
ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਸੂਖਮ ਤੇਜਸ ਕਾਇਆ ਦਾ ਜੀਵ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ। 110।

ਗਾਥਾ ਨੰ: 111 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 116 ਤੱਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਦਾ ਅਰਥ (ਗਾਥਾ
ਨੰ: 113 ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਗਾਥਾ ਨੰ: 78, 79, 80, 81, 82, 83 ਅਨੁਸਾਰ
ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੇਜਸ ਤਰਸ ਕਾਇਆ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
ਹੈ।

ਤੇਜਸ ਕਾਇਆ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਘੱਟ
ਅਤਮਹੂਰਤ ਹੈ। 113।

ਵਾਯੂ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵ

ਵਾਯੂ ਕਾਇਆ (ਹਵਾ ਦੇ ਜੀਵ) ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ (1) ਸੂਖਮ
(2) ਵਾਦਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਆਪਤ ਤੇ ਅਪਰਿਆਪਤ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ
ਹਨ। 117।

ਵਾਦਰ ਪਰਿਆਪਤ ਵਾਯੂ ਕਾਇਆ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ ਹਨ।

(1) ਉਤਕਾਲਿਕਾ (ਠਹਿਰ ਠਹਿਰ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਹਵਾ) (2) ਮੰਡਲੀਕਾ (ਚੱਕਰ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਹਵਾ) (3) ਘਨਾਵਾਤ (ਨਰਕ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਮਾਨ ਹੇਠ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਹਵਾ) (4) ਗੁੰਜਾਵਾਤ (ਆਵਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਵਾ) (5) ਸੁੱਧਾਵਾਤ (ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਹਵਾ)। 1118।

(6) ਸੰਵਰਤਕਵਾਤ (ਘਾਹ ਉਡਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹਵਾ) ਆਦਿ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਭੇਦ ਹਨ। ਸੂਖਮ ਵਾਯੂ ਕਾਇਆ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। 1119।

ਅੱਗੋਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਗਾਥਾ ਨੂੰ 120-124 ਦਾ ਅਰਥ 78-84 ਤੱਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਸੂਖਮ ਵਾਯੂ ਤਰੱਸ ਕਾਇਆ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। 120-125।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਹੈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤਮਹੂਰਤ ਹੈ। 122।

ਊਦਾਰ (ਪਸੂਆਂ) ਤਰਸਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ। (1) ਦੋ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ (2) ਤਿੰਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ (3) ਚਾਰ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ (4) ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ। 126।

ਦੋ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ। (1) ਪਰਿਆਪਤ (2) ਅਪਰਿਆਪਤ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੋ। 127।

(1) ਕਿਰਮ-ਕੀਤੇ (2) ਸੁਮੰਗਲ (3) ਅਲਸ (ਬਰਸਾਤ) ਵਿਚ ਪੇਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੱਪ (4) ਮਾਤਰਵਾਹਕ (5) ਵਾਸੀ ਮੁੱਖ (6) ਸੀਪ (7) ਸੰਖ (8) ਸੰਖਨਕ (ਛੋਟੇ ਸੰਖ)। 128।

(9) ਪਲਲੋਜ (10) ਅਣੂਪਲਕ (11) ਵਰਾਟਕ (ਕੌਡੀਆਂ) (12)

ਜੋਕਾਂ (13) ਜਾਲਕ (14) ਚੰਦਨੀਆਂ। 129।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। 130।

ਗਾਥਾ ਨੰ: 78 ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 131।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ ਘੱਟੇ ਘੱਟੇ ਅੰਤਮਹੂਰਤ ਹੈ। 132।

ਉਨ੍ਹਾਂ (ਦੋ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ) ਦੀ ਕਾਇਆ ਸਥਿਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਖਿਆਤ ਚਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੇ ਘੱਟੇ ਅੰਤਮਹੂਰਤ ਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਕਾਇਆ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। 133।

ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਗਾਥਾ 82-83 ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਿਖਵੀ ਕਾਇਆ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਉਦਾਸ ਤਰਸ ਕਾਇਆ ਸਬੰਧੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 134-135।

ਤਿੰਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਪਰਿਆਪਤ (2) ਅਪਰਿਆਪਤ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੋ। 136।

- (1) ਭੰਬੂ (ਇਕ ਬਾਰੀਕ ਜੀਵ)
- (2) ਪਿੱਪਲੀਕਾ (ਕੀੜੀ)
- (3) ਉਦਵੰਸਾ (ਖਟਮਲ-ਕਟੂਆ)
- (4) ਉਕਲ-ਮੱਕੜੀ
- (5) ਉਪਦੇਹੀਕਾ-ਸਿਊਖ
- (6) ਕ੍ਰਿਣਹਾਰਕ
- (7) ਕਾਸਟ ਹਾਰਕ (ਘੁਣ)
- (8) ਮਾਲੁਕ
- (9) ਪੱਤਰਹਾਰਕਾ।
- (10) ਕਪਾਸ ਅਸਥਿਕ (ਕਪਾਹ ਦੇ ਕੀੜੇ)
- (11) ਤਿੰਦੂਕ
- (12) ਤਿਰੁਪਸ ਮਿਜਕ
- (13) ਸਤਾਵਰੀ
- (14) ਗੁਲਮੀ (ਕੰਨਖੜੂਰਾ)
- (15) ਇੰਦਰੀਕਾਇਕ।

ਇੰਦਰੀ ਗੋਪਕ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਤਿੰਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭੇਦ
ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ। 137-138-139।

140-144 ਦਾ ਅਰਥ ਗਾਥਾ ਨੰਬਰ 79-83 ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਫਰਕ
ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤਿੰਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ
ਹੈ। 140-144।

ਤਿੰਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਮਰ ਅੰਤਮਹੁਰਤ
ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 49 ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੀ ਹੈ। 141।

ਚਾਰ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭੇਤ ਹਨ। (1) ਪਰਿਆਪਤ
(2) ਅਪਰਿਆਪਤ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੋ। 145।

(1) ਅੰਧੀਕਾ (2) ਪੱਤੀਕਾ (3) ਮੱਖੀ (4) ਮੱਛਰ (5) ਡੋਰਾ (6)
ਕੀੜਾ (7) ਪਤੰਗਾ (8) ਛਿਕੁਣ (9) ਕੁਕਣਾ। (10) ਕੁੱਕੜ
(11) ਸ਼੍ਰੀਗਰੀਟੀ (12) ਨੰਦਾਵ੍ਰਤ (13) ਬਿੱਛੂ (14) ਡੋਲ (15)
ਬਿ੍ਰਗਰੀਟਕ (16) ਵੀਰਲੀ (17) ਅਕਸੀਰੋੜਕ। (18) ਅਕਸ਼ਿਲ (19)
ਮਾਗਧ (20) ਅਕਸੀਰੋੜਕ (21) ਵਚਿੱਤਰ (22) ਚਿੱਤਰ ਪੱਤਰਕ (23)
ਉਜਧੀਜਲਕਾ (24) ਜਲਕਾਰੀ (25) ਨੀਚਰ (26) ਤਾਂਬਰਕ ਆਦਿ
ਅਨੇਕਾਂ ਚਾਰ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਹਨ। ਜੋ ਲੋਕ ਦੇ ਇਕ
ਭਾਗ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। 146-147-148-149।

149 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 154 ਤੱਕ ਗਾਥਾ ਦਾ ਅਰਥ 78 ਤੋਂ 83 ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗਾਥਾ ਨੰ: 151 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਕੁਝ
ਫਰਕ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ

ਅੰਤਮਹੂਰਤ ਹੈ। 151।

ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ 4 ਭੇਦ ਹਨ। (1) ਨਾਰਕੀ (2) ਤਿਰਜੰਚ (ਪਸੂ) (3) ਮਨੁੱਖ (4) ਦੇਵਤ। 155।

ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ 7 ਭੇਦ ਹਨ (1) ਰਤਨਪ੍ਰਭਾ (2) ਸਰਕਰਾ ਪ੍ਰਭਾ (3) ਵਾਲੁਪ੍ਰਭਾ (4) ਪੰਕਪ੍ਰਭਾ (5) ਧੂਮਪ੍ਰਭਾ (6) ਤਮਪ੍ਰਭਾ (7) ਮਹਾਤਮ ਪ੍ਰਭਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀਆਂ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਰਕੀ ਸੱਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ। 156-157।

ਇਹ ਲੋਕ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਕਾਲ ਵਿਡਾਗ (ਉਮਰ) ਆਖਾਂਗਾ। 158।

ਗਾਥਾ ਨੰਬਰ 79 ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 159।

ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਕ ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 160।

ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਥਿਤੀ ਤਿੰਨ ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 161।

ਤੀਜੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 7 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 162।

ਚੌਥੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 10 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੱਤ ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 163।

ਪੰਜਵੀਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ

ਜ਼ਿਆਦਾ 17 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 164।

ਛੇਵੀਂ ਪ੍ਰਿਬਵੀ ਵਿਚ ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ
ਜ਼ਿਆਦਾ 22 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 17 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 165।

ਸੱਤਵੀਂ ਪ੍ਰਿਬਵੀ ਵਿਚ ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ
ਜ਼ਿਆਦਾ 33 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 22 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 166।

ਨਾਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਜੋ ਉਮਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਉਹੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ
ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਨੀਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। 167।

ਗਾਥਾ ਨੰਬਰ 82-83 ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 168-
169।

ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤ੍ਰਿਯੰਚ (ਪਸੂਆਂ) ਦੇ ਦੇ ਭੇਦ ਹਨ।

(1) ਸਮੁਰਛਿਮ ਤ੍ਰਿਯੰਚ (2) ਗਰਭਜ ਤ੍ਰਿਯੰਚ। 170।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੀ (1) ਜਲਚਰ (2) ਬਲਚਰ (3) ਨਭਚਰ
ਆਦਿ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੋ। 171।

ਜਲਚਰ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (1) ਮੱਛੀਆਂ (2) ਕੱਛੂ (3)
ਗ੍ਰਾਹ (4) ਮਗਰ (ਮਗਰਮੱਛ) (5) ਸੁਸੁਮਾਰ। 172।

ਉਹ ਲੋਕ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਲੋਕ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਲ ਵਿਭਾਗ
ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਾਂਗਾ। 173।

ਗਾਥਾ 79 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੈ। 174।

ਜਲਚਰ (ਪਾਣੀ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ) ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਉਮਰ 1 ਕਰੋੜ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤਰਮਹੂਰਤ ਹੈ। 175।

ਜਲਚਰਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆ ਸਥਿਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਥਿਤੀ 1

ਕਰੋੜ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤਰਮਹੂਰਤ ਹੈ। 176।

ਗਾਥਾ ਨੰਬਰ 177 ਤੇ 178 ਦਾ ਅਰਥ ਗਾਥਾ ਨੰਬਰ 82 ਤੇ 83 ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 177-178।

ਬਲਚਰ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਚਾਰ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ (2) ਪਰਿਸਰਪ। ਚਾਰ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੋ। 179।

(1) ਇਕ ਖੁਰ - ਘੋੜਾ ਆਦਿ (2) ਦੋ ਖੁਰ - ਬਲਦ ਆਦਿ (3) ਗੰਡੀਪਦ - ਹਾਥੀ ਆਦਿ (4) ਸਨਖ ਪਦ - ਸ਼ੇਰ ਆਦਿ। 180।

ਪਰਿਸਰਪ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ (1) ਭੁਜ ਪਰਿਸਰਪ (ਬਾਂਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸੱਪ) (2) ਉਰਪਰਿਸਰਪ - ਪੇਟ ਦੇ ਬਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸੱਪ ਆਦਿ। 181।

ਗਾਥਾ ਨੰਬਰ 182-173 ਅਤੇ 183-79 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੈ। 182-183।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਿੰਨ ਪਲਯੋਪਮ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤਰਮਹੂਰਤ ਦੀ ਹੈ। 184।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਇਆ ਸਥਿਤੀ 9 ਕਰੋੜ ਪੂਰਬ ਤੇ ਤਿੰਨ ਪਲਯੋਪਮ ਦੀ ਹੈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤਰਮਹੂਰਤ ਦੀ ਹੈ। 185।

186 ਗਾਥਾ ਦਾ ਅਰਥ 82 ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੈ। 187।

ਖੇਚਰ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਹਨ (1) ਚਰਮ (ਚਮੜੇ ਪੰਛੀ) (2) ਰੋਮ ਪੰਛੀ (3) ਸਮੁੰਦਰੀ ਪੰਛੀ (40) ਵਿਤੱਤ ਪੰਛੀ। 188।

ਗਾਥਾ 188-173 ਗਾਥਾ ਨੰਬਰ 189 ਦਾ ਅਰਥ 79 ਦੇ ਸਮਾਨ

ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 189।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਲਯੋਪਮ ਦਾ ਅਸੰਖਿਆਤਵਾਂ ਭਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤਰਮਹੂਰਤ ਹੈ। 190।

ਖੇਚਰ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਿਕ ਸਥਿਤੀ ਇਕ ਕਰੋੜ ਪੂਰਬ ਤੇ ਇਕ ਦਾ ਅਸੰਖਿਆਤਵਾਂ ਭਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤਰਮਹੂਰਤ ਹੈ। 191।

ਖੇਚਰ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੰਤਰ ਅਨੰਤਕਾਲ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤਰਮਹੂਰਤ ਹੈ। 192।

193-194 ਦਾ ਅਰਥ ਗਾਬਾ ਨੰਬਰ 186-168 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 193-194।

ਮਨੁੱਖ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ : (1) ਸਮੁਰਛਿਮ (2) ਗਰਭ ਤੋਂ (ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੀਵ)। 195।

ਅਕਰਮ ਭੂਮੀ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਅੰਤਰਦੀਪ ਇਹ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਗਰਭ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਨ। 196।

ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ 15, ਅਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ 30 ਅਤੇ ਅੰਤਰਦੀਪਕ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ 28 ਭੇਦ ਹਨ। 197।

ਸਮੁਰਛਿਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਲੋਕ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। 198।

199, 202, 203 ਦਾ ਅਰਥ ਗਾਬਾ ਨੰਬਰ 78, 82, 83 ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 199।

ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ 3 ਪਲਯੋਪਮ ਅਤੇ ਘੱਟ ਅੰਤਰਮਹੂਰਤ ਹੈ। 200।

ਜਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਸਰੀਰਿਕ ਸਥਿਤੀ ਇਕ ਕਰੋੜ ਪੁਰਬ ਤੇ
3 ਪਲਯੋਪਮ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟੋ ਅੰਤਮਹੂਰਤ ਹੈ। 201।

(1) ਭਵਨ ਵਾਸੀ (2) ਵਿਅੰਤਰ (3) ਜੋਤਸੀ (4) ਵੈਮਾਨਿਕ, ਇਹ
ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਹਨ। 204।

ਭਵਨ ਵਾਸੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ 10, ਵਿਅੰਤਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ 8, ਜੋਤਸੀ
ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ 5 ਅਤੇ ਵੈਮਾਨਿਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ 2 ਭੇਦ ਹਨ। 205।

(1) ਅਸੁਰ ਕੁਮਾਰ (2) ਨਾਗ ਕੁਮਾਰ (3) ਸੁਪਰਨ ਕੁਮਾਰ (4)
ਵਿਧੁਤ ਕੁਮਾਰ (5) ਅਗਨੀ ਕੁਮਾਰ (6) ਦੀਪ ਕੁਮਾਰ (7) ਉਦਧੀ
ਕੁਮਾਰ (9) ਵਾਯੂ ਕੁਮਾਰ (10) ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ, ਇਹ ਦਸ ਭਵਨਵਾਸੀ
ਦੇਵਤੇ ਹਨ। 206।

(1) ਪਿਸ਼ਾਚ (2) ਛੂਤ (3) ਯਕਸ਼ (4) ਰਾਖਸ਼ (5) ਕਿੰਨਰ (6)
ਕਿੰਪੁਰਸ਼ (7) ਮਹੌਰਗ (8) ਗੰਧਰਵ, ਇਹ ਅਂਠ ਵਿਅੰਤਰ ਦੇਵਤਿਆ ਦੇ
ਭੇਦ ਹਨ। 207।

(1) ਚੰਦ (2) ਸੂਰਜ (3) ਨਛੱਤਰ (4) ਗ੍ਰਹਿ (5) ਤਾਰੇ, ਇਹ
ਪੰਜ ਜੋਤਸੀ ਦੇਵਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚਾਰੀ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰੁ ਪਰਬਤ
ਦੀ ਪ੍ਰਦਖਿਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਦੇਵਤੇ ਹਨ। 208।

ਵੈਮਾਨਿਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਕਲਪੋਉਰਾ-ਕਲਪ ਵਾਲੇ
ਅਤੇ (2) ਕਲੱਪਾਤੀਤ-ਇੰਦਰ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
। 209।

ਕੁਲਛਿਪ ਦੇਵਤੇ 12 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ (1) ਸੈਧਰਮ (2) ਈਸ਼ਾਨਕ
(3) ਸਨਤਕੁਮਾਰ (4) ਮਹੌਦਰ (5) ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ (6) ਲਾਂਤਿਕ। 210।

(7) ਮਹਾਸੁਕਰ (8) ਸਹੱਸਤਰਨਾਰ (9) ਆਨਤ (10) ਪ੍ਰਾਣਤ
(11) ਆਰਣ (12) ਅਚਯੁਤ। ਇਹ ਕੁਲਉਪ ਦੇਵਤੇ ਹਨ। 211।
ਕਲਪਾਤੀਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੌ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਗਰੇਵਯੱਕ
(2) ਅਨੁੱਤਰ। ਗਰੇਵਯਕ 9 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ। 212।
(1) ਹੇਠਾਂ ਹੇਠਾਂ (2) ਹੇਠ ਦਰਮਿਆਨ (3) ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ (4)
ਦਰਮਿਆਨਾ ਹੇਠਾਂ। 213।

(5) ਦਰਮਿਆਨ ਦਰਮਿਆਨ (6) ਦਰਮਿਆਨ ਉਪਰ (7) ਉਪਰ
ਹੇਠਾਂ (8) ਉਪਰ ਦਰਮਿਆਨ। 214।
(9) ਉਮਰ ਉਪਰ। ਇਹ ਨੌ ਭੇਦ ਹਨ। ਗਰੇਵਯਕਾਂ ਦੇ ਵਿਮਾਨ
ਹਨ : (1) ਵਿਜੈ (2) ਵਿਜਯੰਤ (3) ਜਯੰਤ (4) ਅਪਰਾਜੀਤ। 215।

ਅਤੇ ਸਰਵਾਰਥ ਸਿੱਧ ਇਹ ਪੰਜ ਅਨੁੱਤਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਭੇਦ ਹਨ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੈਮਾਨਿਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭੇਦ ਹਨ। 216।

217 ਰਾਖਾ ਦਾ ਅਰਥ 173 ਰਾਖਾ ਦਾ ਅਰਥ 218 ਰਾਖਾ ਦਾ
ਅਰਥ 78 ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਹੈ। 217-218।

ਭਵਨਵਾਸੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ ਇਕ
ਸਾਗਰੈਪਮ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਹੈ। 219।

ਵਿਅੰਤਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ ਇਕ
ਪਲਯੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਹੈ। 220।

ਜੋਤਸੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ ਇਕ
ਪਲਯੋਪਮ ਤੇ ਇਕ ਲੱਖ ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ $1/8$ ਪਲਯੋਪਮ
ਹੈ। 221।

ਈਸ਼ਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਮਰ ਇਕ ਸਾਗਰੋਪਮ ਤੋਂ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਪਲਯੋਪਮ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਹੈ। 222।

ਸੌਧਰਮ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ ਦੋ ਸਾਗਰੋਪਮ

ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ ਸੱਤ
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 224।

ਮਹੌਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 7
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 225।

ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 10
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 7 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 226।

ਲਾਂਤਿਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 14
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 227।

ਮਹ਼ੁਕਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 18
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 14 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 228।

ਸਹਸਤਰਨਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 18
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 17 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 229।

ਆਨਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 19 ਸਾਗਰੋਪਮ
ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 18 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 230।

ਪ੍ਰਾਣਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 20 ਸਾਗਰੋਪਮ
ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 19 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 231।

ਆਰਣ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 21 ਸਾਗਰੋਪਮ
ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 20 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 232।

ਅਚਜੁੱਡ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 22
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 21 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 233।

ਪਹਿਲੇ ਗਰੇਵਯਕ ਵਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 23
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 22 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 234।

ਦੂਜੇ ਗਰੇਵਯਕ ਵਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 24
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 23 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 235।

ਤੀਜੇ ਗਰੇਵਯਕ ਵਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 25
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 24 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 236।

ਚੌਥੇ ਗਰੇਵਯਕ ਵਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 26
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 25 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 237।

ਪੰਜਵੇਂ ਗਰੇਵਯਕ ਵਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 27
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 26 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 238।

ਛੇਵੇਂ ਗਰੇਵਯਕ ਵਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 28
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 27 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 239।

ਸੱਤਵੇਂ ਗਰੇਵਯਕ ਵਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 29
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 28 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 240।

ਅੱਠਵੇਂ ਗਰੇਵਯਕ ਵਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 30
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 29 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 241।

ਨੌਵੇਂ ਗਰੇਵਯਕ ਵਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ 31
ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 30 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 242।

ਵਿਜੈ, ਵਿਜਯੰਤ, ਜਯੰਤ ਅਤੇ ਅਪਰਾਜੀਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ 33 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 32 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 243।

ਮਹਾਵਿਮਾਨ ਸਰਵਾਰਥ ਸਿੱਧ ਵਿਚ ਨਾ ਹੀ ਘੱਟ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮਰ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਇਕ ਬਰਾਬਰ 33 ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। 244।

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਜੋ ਸਥਿਤੀ ਆਖੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। 245।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਬਾਰ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਤ ਮਹੂਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੰਤਕਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। 246।

ਗਾਥਾ 247 ਦਾ ਅਰਥ 83 ਅਨੁਸਾਰ। 247।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਸਾਰੀ ਤੇ ਸਿੱਧ (ਮੁਕਤ) ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਕਬਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਰੂਪੀ ਅਤੇ ਅਰੂਪੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮੈਂ ਕਬਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 248।

ਜੀਵ ਤੇ ਅਜੀਵ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰਕੇ, ਗਿਆਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਆਦਿ ਸਾਰੇ (ਨਯਾਂ) ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ, ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਮੁਨੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਘੁੰਮੋ। 249।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੰਜਮ ਪਾਲਦਾ ਹੋਇਆ ਮੁਨੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰੇ। 250।

(1) ਉਚੀ ਸੰਲੇਖਨਾ (ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਰਤ-ਸੰਬਾਰਾ)